

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการโรงเรียนที่เปิดทำการสอนช่วงชั้นที่ 1 – 3 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอห้วยเม็ก โดยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเรียงลำดับหัวข้อดังนี้

1. การบริหารโรงเรียน
 - 1.1 ความหมายของการบริหารโรงเรียน
 - 1.2 แนวคิดและหลักการบริหารงานโรงเรียน
 - 1.3 ขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียน
2. ขอบข่ายการปฏิบัติงานวิชาการ
 - 2.1 งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
 - 2.2 งานด้านการจัดการเรียนการสอน
 - 2.3 งานด้านการวัดผลประเมินผล
 - 2.4 งานด้านนิเทศภายใน
 - 2.5 งานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา
3. บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในการปฏิบัติงานวิชาการ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การบริหารงานในโรงเรียน

1.1 ความหมายของการบริหารโรงเรียน

การบริหารโรงเรียนเป็นการดำเนินงานร่วมกัน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ นักการภารโรง ในการใช้ทรัพยากรทางการบริหาร ที่มีอยู่อย่างประหยัดและเกิด ประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้มีผู้ให้ความหมายของการ บริหารงานโรงเรียนไว้หลายท่านดังนี้

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2536 : 5) การบริหารงานโรงเรียนเป็นการกิจของผู้บริหารสถานศึกษาและครูดำเนินงานร่วมกันจัดกิจกรรม เลือกรสรร และควบคุมสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาเยาวชนในด้านต่างๆ ตั้งแต่บุคลิกภาพ ทักษะคิด ค่านิยม คุณธรรม ตลอดจนการ ถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณีที่ดี เพื่อให้เยาวชนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2538 : 12) การบริหารงานโรงเรียนเป็นกระบวนการ ดำเนินงานของกลุ่มบุคคลในโรงเรียน เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม โดยมีการดำเนินงานตามระบบที่สังคมกำหนดไว้

หวน พินธุพันธ์ (2538 : 3) การบริหารงานในโรงเรียนเป็นการบริหารงานของกลุ่มบุคคลในโรงเรียน เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดี ในสังคม การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลในโรงเรียนนั้นมีหลายอย่าง เช่น งานการสอน ประเมินผลการสอน งานปกครอง งานจัดหาบุคลากร งานแนะแนว งานบริการ ฯลฯ

สมบุญณ์ พรธนาภพ (2541 : 8) การบริหารงานโรงเรียนเป็นการบริหารงาน ของกลุ่มบุคคล ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบของโรงเรียน อันได้แก่ การให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกของสังคมให้บรรลุจุดหมายตามที่กำหนดไว้

จากความหมายที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การบริหารงานในโรงเรียนเป็นการ บริหารงานในขอบเขตของหน่วยงานหนึ่งๆ ที่คณะบุคคลร่วมมือดำเนินการจัดการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิก ซึ่งจะมีผลให้ผู้รับบริการได้พัฒนาในด้าน ต่างๆ อันจะนำไปสู่สมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป

1.2 แนวคิดและหลักการบริหารงานหลักในโรงเรียน

แนวคิดเป็นกรอบสำคัญของการดำเนินการ การบริหารงานในโรงเรียนก็มี ลักษณะเช่นเดียวกัน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเข้าใจแนวคิดในการบริหารโรงเรียนเพื่อการ ปฏิบัติงานต่างๆ ได้อย่างตรงเป้าหมาย ไม่เสียเวลาและทรัพยากรต่างๆ โดยเปล่าประโยชน์

แนวคิดหลักการในการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษาที่สำคัญมีดังนี้ (สำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2544 :2 – 5)

1. โรงเรียนเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นหน่วยงานปฏิบัติและผลการจัดการประถมศึกษาจะเป็นเช่นใดดูได้จากผลที่เกิดขึ้นในโรงเรียน
 1. ภารกิจของโรงเรียน คือการจัดการศึกษาเพื่อให้เด็กบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร นั่นคือ มีคุณภาพทั้งทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกกลุ่มประสบการณ์ คุณลักษณะที่พึงประสงค์และสุขภาพอนามัยที่ดี
 2. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการประถมศึกษามีหลายอย่าง เช่น ระบบบริหาร ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ โดยถือว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด
 3. การบริหารโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ต้องอาศัยความรู้ความสามารถคุณลักษณะที่ดีและมีคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพคือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนการสอน จนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
 4. งานบริหารโรงเรียนมีหลายงาน แต่จะครอบคลุมงาน 4 งานคือ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบริหารส่งเสริมการศึกษา และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 5. ในบรรดางานที่ 4 งาน นั้น งานวิชาการถือว่าเป็นงานที่สำคัญที่สุด ในการทำงานที่ให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ส่วนงานอื่นๆเป็นงานเสริมและสนับสนุนงานวิชาการประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น
 6. ในการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องตระหนักถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นสำคัญ
 7. ทรัพยากรในการบริหารโรงเรียน ที่สำคัญๆ มี 4 อย่าง คือ บุคลากร เงิน วัสดุ และระบบการจัดการ และถือว่าทรัพยากรด้านบุคลากรเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด
 8. การบริหารงานโรงเรียนที่มี 4 งาน ของโรงเรียนจะดำเนินไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ ย่อมต้องอาศัยกระบวนการบริหารอย่างน้อย 4 ขั้นตอน คือ
 - 8.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของโรงเรียน
 - 8.2 การวางแผน
 - 8.3 การดำเนินงานตามแผน

8.4 การประเมินผล

9. ทักษะที่สำคัญและจำเป็นในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ทักษะในด้านเทคนิควิธี ทักษะในด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะในด้านความคิดรวบยอดของหน่วยงาน ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะในด้านใดอย่างน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับและปริมาณงานในหน้าที่เป็นสำคัญ

10. การบริหารงานโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ ย่อมต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

10.1 ยึดภารกิจหรือวัตถุประสงค์หลักของโรงเรียนเป็นสำคัญ นั่น คือ คุณภาพของนักเรียนที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

10.2 การที่โรงเรียนจะบรรลุภารกิจหลักได้นั้น ย่อมต้องอาศัยการวางแผนการบริหารที่เป็นระบบและดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ การวางแผนการบริหารที่ดี ย่อมหมายถึง การบรรลุวัตถุประสงค์ไปแล้วครึ่งหนึ่ง

10.3 การวางแผนบริหารโรงเรียนจำเป็นต้องต้องควบคุมงานบริหารโรงเรียนทั้ง 4 งาน ที่กล่าวมาแล้ว โดยยึดงานวิชาการเป็นหลัก ส่วนงานด้านอื่นๆเป็นงานสนับสนุนให้งานวิชาการบรรลุจุดมุ่งหมายให้ดียิ่งขึ้น

10.4 การดำเนินงานแต่ละงานจะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และมีประสิทธิภาพ ก็ต่อเมื่อได้ใช้กระบวนการบริหารอย่างน้อย 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาสภาพ ปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ การวางแผน การดำเนินงานตามแผน และการประเมินผล

ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวจะเป็นไปด้วยดี จะต้องอาศัย

1. คุณธรรมที่ดีและการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา
2. บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกคน มีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของกระบวนการบริหารนั้น คือ การใช้กระบวนการกลุ่มในการบริหาร
3. การใช้เทคนิคการนิเทศ การควบคุมกำกับติดตามและประเมินผลอย่างเหมาะสมของผู้บริหารสถานศึกษา

4. การตัดสินใจการแก้ปัญหาอย่างมีระบบ
5. มนุษยสัมพันธ์ในโรงเรียน
6. การใช้ภาวะผู้นำในโรงเรียน
7. เทคนิคนำการประชุม
8. การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน

9. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน

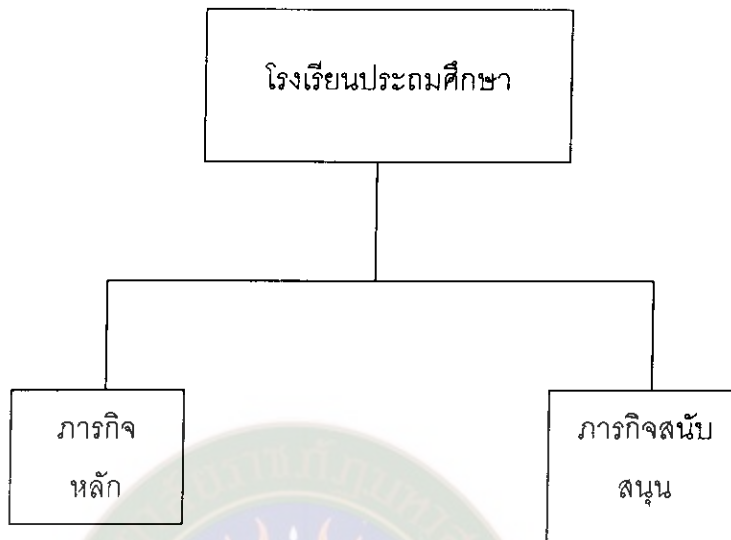
สรุปได้ว่าการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารโรงเรียนโดยยึดเป้าหมาย คือ คุณภาพการศึกษาของนักเรียนและวิชาการเป็นหลัก ซึ่งจะต้องมีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการ การวางแผน การดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ กำหนดนิเทศติดตาม ควบคุมกำกับ และการประเมินผลแผนทุกขั้นตอนอย่างสม่ำเสมอ ประกอบกับผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีคุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นผู้นำและรู้จักใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงาน

1.3 ขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียน

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นหน่วยปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาภาคบังคับในระดับประถมศึกษาและมีส่วนหนึ่งดำเนินการในการจัดการศึกษา ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งโรงเรียนประถมศึกษาที่มีภารกิจในการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 2) ได้กำหนดขอบข่ายงานเพื่อให้โรงเรียนได้ใช้เป็นแนวทาง มี 4 งาน คือ

1. งานวิชาการ
2. งานกิจการนักเรียน
3. งานบริหารส่งเสริมการศึกษา
4. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

- การบริหารงานวิชาการ
- การบริหารงานกิจการนักเรียน
- งานบริหารส่งเสริมการศึกษา
- งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 5)

2. ขอบข่ายการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียน มีดังต่อไปนี้

- 2.1 งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
- 2.2 งานด้านการจัดการเรียนการสอน
- 2.3 งานด้านการวัดผลประเมินผล
- 2.4 งานด้านการนิเทศภายใน
- 2.5 งานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

ความหมายและความสำคัญของงานวิชาการ

งานวิชาการในโรงเรียนมิใช่หมายถึง การเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังหมายถึง กิจกรรมทุกอย่างทุกอย่างภายในโรงเรียน ที่จะช่วยให้ส่งเสริมการเรียนการสอนในห้องเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ดังนั้นผู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมงานด้านวิชาการ

มากที่สุด ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา จึงควรทำงานอย่างมีเป้าหมายและมีการวางแผนที่ชัดเจน

ปรียาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์ (2540 : 16) กล่าวไว้ว่า งานวิชาการหมายถึง การที่สถานศึกษาจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 ก :125) ได้ให้ความหมายงานวิชาการไว้ดังนี้

1. ให้ความสำคัญเด็กในการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นพิเศษ โดยเน้นการให้นักเรียนปฏิบัติจริง พร้อมทั้งการวัดผลและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง
2. จัดสรรครุภัณฑ์ที่ทันสมัย เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง
3. การเรียนการสอนที่เน้นการสร้างความรู้ เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
4. การจัดประสบการณ์กับนักเรียนโดยตรงเชื่อว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยนำเอาทฤษฎีของ Constructivism มาใช้เป็นเครื่องมือการสร้างความรู้

ประเวศ บังสี (2542 :15) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นการจัดกิจกรรมทุกชนิดตามขอบข่ายงานวิชาการเพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ให้เกิดผลดีต่อผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ (2544 :160) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักงานสำคัญที่สุดของการจัดการโรงเรียน ในการดำเนินงานด้านนี้ต้องหาวิธีการจัดการงานสนับสนุนงานวิชาการให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงานด้านนี้ จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึงการดำเนินกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่หลักสูตรกำหนด โดยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้การจัดกิจกรรมดังกล่าวบรรลุผล

2.1 งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับนักเรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถปรับใช้ได้กับการจัด

การศึกษาทุกรูปแบบสถานศึกษาต้องนำโครงสร้างของหลักสูตร ไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความพร้อมเอกสาร ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งนี้สถานศึกษาต้องทำรายวิชาในแต่ละกลุ่มให้ครบถ้วนตามมาตรฐานที่กำหนด

2.1.1 ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตร หมายถึง รายวิชาที่กำหนดไว้ให้ศึกษาเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. 2542 : 1272)

ประทีป แสงส่อง (2541 : 10) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ เจตคติ และทักษะตามที่สังคมต้องการ

วาณี ภูเสตนี (2542 : 108) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง เอกสารที่กำหนดแผนงาน โครงการ รายวิชา เนื้อหา กิจกรรมการต่าง ๆ ที่จัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้เจตคติและพฤติกรรมต่าง ๆ อันเป็นที่พึงประสงค์ของสังคมนั้น ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

รุจิรี ภูสาระ (2545 : 1) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง เป็นประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดทำขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดและปฏิบัติตามจุดหมายที่ตั้งไว้

สุวิทย์ ขาวนอก (2545 : 28) กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึง มวลกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งข้อกำหนด แผนการจัดการเรียนการสอนที่ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ ซึ่งระบุถึงสิ่งที่ต้องการให้เกิดการเรียนรู้ มวลประสบการณ์ ที่เลือกสรรอย่างเหมาะสม แนวทางในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์

กล่าวโดยสรุป หลักสูตรหมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาจัดขึ้นทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และลักษณะที่พึงประสงค์

2.1.2 การนำหลักสูตรไปใช้

ปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษา ได้ใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก. 1166 / 2544 เพื่อให้ใช้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการ เป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ให้สามารถสนองความต้องการของบุคคล สังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมไทยตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กรมวิชาการ. 2544 : 1-25) ซึ่งสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหลักการและจุดมุ่งหมายดังนี้

หลักการ

1. เพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความ เป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตโดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

จุดมุ่งหมาย

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้ทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสาร และใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีคิด วิธีการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำรงชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพบุคคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิต และการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค

7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดียึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม

9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งดีงามให้สังคม

โครงสร้างของหลักสูตร

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดมุ่งหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีแนวปฏิบัติในการจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้นตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- 3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6

สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่มสาระดังนี้

ภาษาไทย

คณิตศาสตร์

วิทยาศาสตร์

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สุขศึกษาและพลศึกษา

ศิลปศึกษา

การงานอาชีพและเทคโนโลยี

ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนรู้ทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นสาระการเรียนรู้ ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลัก ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างเป็นพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาวิกฤตของชาติ

กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ และ ศักยภาพในการคิด และการทำงานอย่างสร้างสรรค์ เรื่องสิ่งแวดล้อม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่ม วิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่ม ภาษาต่างประเทศ กำหนดให้ผู้เรียนเรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศ อื่นๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสมหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนด สาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคน เท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้น สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรม ที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถ ของตนเอง ตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียนตามกลุ่มสาระ การเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสม ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยการจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของ ชาติ ให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพ ซึ่งสถานศึกษาจะต้อง ดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว และ กิจกรรมนักเรียน

เวลาเรียน

หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดเวลาในการ

จัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ได้แก่ชั้นประถมศึกษา 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,00 ชั่วโมงโดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ได้แก่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมงโดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ได้แก่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมงโดยเฉลี่ยวันละ 5-6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ได้แก่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละไม่น้อยกว่า 1,200 โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

สรุปการกำหนดเวลาเรียนในแต่ละสาระการเรียนรู้และในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดสัดส่วนเวลาเรียน โดยคำนึงถึงวิสัยทัศน์ และความต้องการของชุมชนว่าจะเพิ่ม หรือลดส่วนใด แต่ต้องอยู่ในกรอบที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาชั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรแม่บท

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2544 : 173) ให้ข้อเสนอว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำหลักสูตรไปใช้ควรมีดังนี้

1. ต้องมีความเข้าใจหลักสูตรอย่างชัดเจน และต้องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนตลอดจนวัสดุประกอบอื่นๆ
2. ต้องเป็นผู้นำในการนำหลักสูตรไปใช้
3. ต้องเป็นผู้เสริมขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน
4. ต้องจัดการด้านบริการการใช้หลักสูตรแก่บุคลากรในโรงเรียน
5. ต้องจัดการประชุมเพื่อวางแผนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการจัดดำเนินการ
6. ต้องประสานการดำเนินการใช้หลักสูตร
7. ติดตามผลการปฏิบัติงานและนิเทศ
8. ประชาสัมพันธ์
9. ส่งเสริมกิจกรรมการเสริมหลักสูตร

สรุปได้ว่า หลักสูตรและการนำไปใช้ หมายถึง มวลประสบการณ์ทุกอย่างที่โรงเรียนจัดให้แก่เด็กนักเรียน โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งดำเนินการสอนโดยครู ควบคุมการจัดประสบการณ์เหล่านั้นโดยผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา

ควรศึกษาหลักสูตรแม่บทให้เข้าใจต้องแท้ เพื่อนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายต่อไป

2.2 งานด้านการเรียนการสอน

งานด้านการเรียนการสอน แนวการจัดการเรียนรู้ตาม มาตรา 22 ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถ เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาธรรมชาติและเต็มศักยภาพ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ต้องผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ ต้องมีลักษณะหลากหลายตามความเหมาะสมแต่ละระดับ อย่างไรก็ตามควรเข้าใจว่าการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุดหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child center) องค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนรู้ คือ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ การบูรณาการ ความรู้

งานการเรียนการสอนเกี่ยวข้องกับงานอื่นหลายด้าน เพราะเป็นงานหลักที่สำคัญยิ่ง เช่น การจัดห้องเรียนให้เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน จัดห้องเรียนรายวิชา จัดครูเข้าสอนประจำชั้น ประจำวิชา ตรวจสอบตารางสอนให้มีเวลาเรียนครบตามจำนวนหลักสูตร กำหนด จัดทำเอกสารคู่มือครูให้เพียงพอทุกระดับชั้นระดับวิชา ตรวจสอบเตรียมการสอน บันทึกการสอนและแผนการสอนย่อยของครูให้เต็มเวลาเต็มความสามารถ ให้ช่วยเหลือในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เยี่ยมห้องเรียน รวมทั้งจัดครูเข้าสอนแทน

บุญชม ศรีสะอาด (2537 : 50) ได้เสนอแนะวิธีการสอนไว้ ดังนี้ การสอนแบบบรรยาย การสอนแบบอภิปราย การสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อย การสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ การสอนโดยใช้เกมจำลองสถานการณ์ การสอนโดยใช้การระดมความคิด และการสอนแบบแก้ปัญหา

ธีระ รุญเจริญ (2539 : 27) กล่าวว่า การสอน หมายถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อช่วยเหลือให้ผู้เรียนสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

จรรยา คุณมี (2540 : 51) ให้ความหมายของการสอนว่า การสอน คือ กิจกรรมหนึ่งดำเนินโดยบุคคลหนึ่งเรียกว่าครู ซึ่งเป็นบุคคลหนึ่งที่พยายามช่วยเหลือบุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่านักเรียนเรียนรู้บางอย่าง

ประเวศ บังสี (2542 : 50) ได้มองการสอนว่ามีส่วนประกอบ 4 ส่วน ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการสอน

2. พฤติกรรมของการเรียนรู้ก่อนที่จะเข้าสู่ระบบการเรียนการสอน
3. การประเมินผลการเรียนของผู้เรียน
4. การดำเนินการสอน

ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ (2544 : 182) ได้ให้หลักการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญไว้ 3 ประการ คือ

1. ครูต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยความเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้มากกว่าจำ
2. ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีแก้ปัญหาที่มีความคิดวิจารณ์ และรู้จักนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
3. เนื้อหาวิชาที่จัดให้แก่ นักเรียนต้องผสมผสานกัน และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ต่าง ๆ ตลอดถึงกลุ่มประสบการณ์ที่เรียนด้วย

กรมวิชาการ (2544 ก : 5) ได้ให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนว่าในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิชาต่างๆ นั้น โดยทั่วไปอาจกล่าวได้ว่า เรามุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดความสำเร็จ 2 ประการ คือ

1. เกิดพัฒนาคุณสมบัติต่าง ๆ ในตัวเองทั้งด้านความรู้ความคิด ด้านคุณลักษณะ ด้านความคล่องแคล่วทางกาย ตามศักยภาพที่มีอยู่
2. เกิดคุณสมบัติที่จะติดตัวไปเพื่อประโยชน์

สรุปได้ว่า งานการเรียนการสอนเป็นหัวใจของหลักสูตร หลักสูตรจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะต้องจัดให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยต้องมุ่งเน้นไปที่ครูผู้สอนเป็นสำคัญ ครูต้องยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง มีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี ใช้สื่อการสอนอย่างเหมาะสม รวมทั้งอุทิศเวลาให้แก่ทางราชการ โดยการควบคุมดูแลกำกับของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อผลิตนักเรียนที่มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2.3 งานด้านการวัดผลประเมินผล

งานด้านการวัดผลประเมินผล การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญที่มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการคุณธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ ซึ่งเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สถานศึกษาต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการวัดและประเมินผล การเรียนของสถานศึกษา โดยเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การวัดผล

ประเมินผลต้องหลากหลาย เน้นการปฏิบัติจริงให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

งานด้านการวัดผลประเมินผล ประกอบด้วยกิจกรรมหลายประการ เช่น การวางแผนเพื่อกำหนดขั้นตอนในการวัดผลประเมินผล จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการวัดผลประเมินผล จัดทำเครื่องมือในการวัดผลประเมินผล กำหนดระยะเวลาขั้นตอนและวิธีการในการวัดผลประเมินผล การจัดบุคลากรให้รับผิดชอบเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล การจัดทำมีการวิเคราะห์ผลที่ได้จากการวัดผลประเมินผล นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์การวัดผลประเมินผลไปพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน กำหนดมาตรการในการวัดผลประเมินผล ให้บรรลุเป้าหมาย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538 : 23 – 24) ได้จำแนกบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษา ต่อการประเมินผลงานทางวิชาการไว้ 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. การประเมินผลการเรียนของนักเรียน มีแนวปฏิบัติที่สำคัญ คือ
 - 1.1 จัดให้ครูมีเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลทุกชนิดทั้งประเมินก่อนเรียน ระหว่างเรียน ปลายภาคหรือปลายปี เพื่อครูมีความสะดวกในการประเมิน
 - 1.2 จัดให้มีเอกสารประเมินผลการเรียนให้ครบถ้วนและดำเนินการให้ถูกต้อง ตามระเบียบเป็นปัจจุบัน
 - 1.3 ส่งเสริมให้ครูประเมินผลการเรียนของนักเรียนสม่ำเสมอ และมุ่งที่จะประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนเป็นสำคัญ
 - 1.4 รับฟังปัญหาในการประเมินผลการเรียน เพื่อจะได้แนะนำช่วยเหลือและนิเทศในลักษณะต่าง ๆ
 - 1.5 จัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนที่ใช้ในการสอนซ่อมเสริมแก่นักเรียน และสนับสนุนปรับปรุงการเรียนการสอนของครูด้วย
 - 1.6 ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองนักเรียนให้ทางบ้านทราบผลการเรียนของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอเพื่อร่วมมือกัน
 - 1.7 ประเมินผลความก้าวหน้าทางวิชาการของโรงเรียนนำผลมาเทียบกับการประเมินปีก่อน ๆ เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีตลอดเวลา
2. การประเมินผลโครงการวิชาการของโรงเรียน มีแนวปฏิบัติที่สำคัญคือ
 - 2.1 เป็นผู้ริเริ่มและส่งเสริมการจัดการโครงการวิชาการของโรงเรียน

- 2.2 พิจารณาและประเมินความสำคัญของโครงการร่วมกับครู
- 2.3 ติดตามและช่วยเหลือการดำเนินการตามโครงการ
- 2.4 ให้ขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานตามโครงการ
- 2.5 เป็นผู้ประเมินหรือแต่งตั้งคณะทำงานประเมินผลโครงการ
- 2.6 เป็นผู้ตรวจสอบและตัดสินใจในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน

โครงการ

2.7 เผยแพร่ผลที่ได้จากโครงการ

3. การประเมินผลการปฏิบัติงานของครูมีแนวปฏิบัติที่สำคัญ คือ

- 3.1 สังเกตพฤติกรรมการสอนของครู
- 3.2 ตรวจสอบผลการสอนตามแผนการสอน
- 3.3 ตรวจสอบบันทึกการสอน
- 3.4 ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของครูโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น สังเกต

ความก้าวหน้าของนักเรียน ตรวจสอบผลงานของนักเรียน

- 3.5 รับฟังข้อมูลจากผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู
- 3.6 ตั้งคณะกรรมการทดสอบนักเรียน ตามจุดประสงค์การเรียนรู้
- 3.7 จัดประชุมประเมินผลงานของครู
- 3.8 สรุปผลการประเมินการทำงานโครงการวิชาการที่ได้รับมอบหมาย

ธีระ รุญเจริญ (2539 : 264-265) ได้กล่าวถึง การวัดผลประเมินผลว่า การวัดผลประเมินผลหมายถึง การเก็บข้อมูลความจริง เกี่ยวกับการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น และเป็นกระบวนการต่อเนื่องกับการสอนเรื่องต่อไป การวัดผลอาจวัดได้หลายวิธี เช่น การสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบผลงาน และวิธีอื่น ๆ ที่เป็นเครื่องมือ ในการวิจัยสำหรับประเมินค่า การประเมินการศึกษา เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางครอบคลุมไปถึงการตัดสินใจการพิจารณาให้คะแนนหรือให้เกรดแก่ผู้เรียน โดยใช้ข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อมูลแบบปริมาณ (Quantitative) หรือคุณภาพ (Qualitative) หรือทั้งสองอย่างมาพิจารณาการตัดสินใจให้คะแนน หรือเกรดไปตามความรู้สึกว่า ให้ความยุติธรรมแก่ผู้เรียนมากที่สุดเท่าที่จะมากได้

สรุปได้ว่า การวัดผลประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนของนักเรียน เพราะเป็นการหาแนวทางให้ทราบว่า การจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา นั้น นักเรียนมีความรู้ ความสามารถตามวัตถุประสงค์เพียงใด เมื่อเทียบกับ

เกณฑ์ที่กำหนดนักเรียนผ่านเกณฑ์หรือไม่ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการวัดผลประเมินผล และควรคำนึงถึงหน้าที่ต่อไปนี้

1. จัดให้มีเอกสารและแบบพิมพ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลให้เพียงพอ
2. ศึกษาระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล
3. ควบคุมดูแลให้ครูผู้สอนดำเนินการวัดผลประเมินผลให้เป็นไปตามหลักสูตร
4. สนับสนุนส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำเครื่องมือวัดผลประเมินผลให้ได้มาตรฐาน
5. นำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน

2.4 งานด้านนิเทศภายใน

งานนิเทศภายใน การนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่ผู้นิเทศในสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และครู ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการโดยใช้ภาวะผู้นำทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ประสานงาน และใช้ศักยภาพการทำงานอย่างเต็มที่ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนางานของสถานศึกษาโดยส่วนร่วม ให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตร และมาตรฐานการศึกษา

มีนักการศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ต่างๆ ดังนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538 : 16 - 20) ได้ให้ความหมายการนิเทศทางการศึกษาว่า เป็นการร่วมมือกันทำงาน โดยใช้ความรู้ความสามารถของครู และผู้นิเทศ เพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

หลักการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. ถูกต้องตามหลักวิชาการ
2. เป็นวิทยาศาสตร์ ทำงานเป็นระบบ
3. เป็นประชาธิปไตย
4. เป็นการสร้างสรรค์
5. เชื่อมั่นในความสามารถของครู
6. พัฒนาวิชาชีพมากกว่าพัฒนาส่วนบุคคล
7. บรรยายภาคเป็นกันเอง

วิไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538 : 4) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการทำงานและความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับนิเทศ เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนของนักเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตโรจน์ (2540 : 261) ให้ความหมายไว้ว่า การนิเทศทางการศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดบริหารการศึกษา เพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครู และเพิ่มคุณภาพของบทเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 8) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายสำคัญทางการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาคน การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันกับครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครู และบุคลากรทางการศึกษาไปในทางที่ดีขึ้น
2. เพื่อพัฒนางาน เป้าหมายสุดท้ายของการนิเทศการศึกษา อยู่ที่นักเรียนซึ่งเป็นผลผลิต การสอนของครู และบุคลากรทางการศึกษา ดังนั้น การนิเทศการศึกษาจึงมีจุดมุ่งหมาย ที่จะพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น
3. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ การนิเทศการศึกษา เป็นการช่วยเหลือไม่ใช่ว่าการตรวจหรือจับผิด แต่เป็นการร่วมกันรับผิดชอบ ร่วมกันทำงานเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี
4. เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ การนิเทศการศึกษา มุ่งให้การส่งเสริมและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เกิดขวัญและกำลังใจในการทำงาน

การนิเทศการศึกษาที่จัดอยู่ในปัจจุบันมี 2 ลักษณะ คือ การนิเทศภายนอกสถานศึกษา คือ การนิเทศการศึกษาโดยศึกษานิเทศก์ และการนิเทศภายในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคลากรหลายฝ่าย

กล่าวโดยสรุป การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการชี้แนะ ช่วยเหลือ และร่วมมือระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับนิเทศเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

การนิเทศภายในโรงเรียนมีผู้ให้ความหมายไว้ต่างๆ ดังนี้

วรรณพร ภิรมย์ริน และวิริยะ บุญยะนิวาสน์ (2536 : 525 - 527) กล่าวว่า การนิเทศในสถานศึกษาหรือการนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกัน

ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับบุคลากรในโรงเรียน ในการแก้ไขปรับปรุงพัฒนาการทำงานของครู ให้มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน

หลักสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียนมีดังนี้

1. การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการพัฒนาร่วมมือกันของผู้บริหารสถานศึกษา และคณะนิเทศกับผู้บริหารนิเทศ โดยปฏิบัติอย่างมีระบบมีขั้นตอน การปฏิบัติชัดเจนต่อเนื่อง
2. การนิเทศภายในโรงเรียน เน้นบรรยากาศความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับในบทบาทหน้าที่ของผู้ร่วมงาน และภารกิจที่กำหนดร่วมกัน
3. การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นการสร้างสรรค์และส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนทำงานอย่างมั่นใจและภูมิใจในผลงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ
4. การนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นการตั้งอยู่บนรากฐานของการพัฒนาวิชาชีพมากกว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในแต่ละคน
5. การนิเทศภายในสถานศึกษา มุ่งบรรยากาศที่เป็นกันเอง ได้แก่ กระตุ้นให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน และช่วยให้ครูเกิดความรู้สึกว่า พบวิธีที่ดีกว่าเดิมในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

ปรียาพร วงศ์อนุตโรจน์ (2540 : 261) ให้ความหมาย การนิเทศในสถานศึกษา หมายถึง การนิเทศที่มีการริเริ่ม และจัดดำเนินการโดยบุคลากรในสถานศึกษา และในหลายโอกาส ก็เชิญบุคลากรภายนอกมาเป็นวิทยากรร่วมโครงการ

ไวเรส (Wiles, 1967 : 6) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ การแนะนำซึ่งกันและกัน การวางแผนร่วมกัน ปรึกษาหารือกัน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

กล่าวโดยสรุป การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การร่วมมือกันของบุคลากรในโรงเรียน ในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการเรียนการสอนของครู เพื่อให้ นักเรียนมีคุณภาพ

เทคนิคการนิเทศทางการศึกษา การนิเทศทางการศึกษานั้น ผู้นิเทศจะต้องหาวิธีการหลายรูปแบบผสมผสานกัน เพื่อที่จะทำให้การนิเทศทางการศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538 : 24) ได้เสนอ
กลวิธีการนิเทศการศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถทำได้โดยไม่ต้องหาความรู้เพิ่มเติม
มากนัก คือ

1. การประชุมก่อนเปิดภาคเรียน
2. การสังเกตการสอน
3. การให้ศึกษาดำรง การให้คำปรึกษา
4. การสนทนาทางวิชาการ
5. การสาธิตการสอน
6. การพาไปศึกษาดูงาน
7. การบริหารเอกสารวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538 : 67 – 76) ได้เสนอ
เทคนิคที่จำเป็นต่อการนิเทศการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. เทคนิคการสื่อสาร
2. เทคนิคการประชุม
3. เทคนิคการสังเกต
4. เทคนิคการให้คำปรึกษาหารือ
5. เทคนิคการจูงใจ
6. เทคนิคมนุษยสัมพันธ์
7. เทคนิคความเป็นผู้นำ
8. เทคนิคกระบวนการกลุ่ม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538 : 11 – 12) ได้
กำหนดภารกิจงานนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้

1. ศึกษาและทำความเข้าใจถึงหลักการ และวิธีปฏิบัติในการนิเทศภายใน
ให้ชัดเจนเพื่อให้เกิดความเข้าใจการดำเนินการ
2. สร้างความเข้าใจระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูเพื่อการ
ยอมรับซึ่งกันและกัน
3. แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายใน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็น
ประธาน ผู้ช่วยวิชาการ หัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ หัวหน้าสายชั้น และคณะครูที่มีความ
เหมาะสม ร่วมเป็นกรรมการ

4. ให้คณะกรรมการมีหน้าที่วางแผน เพื่อดำเนินการนิเทศภายใน ตาม กระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ

- 4.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ
- 4.2 การวางแผน
- 4.3 การสร้างเครื่องมือ
- 4.4 การปฏิบัติกรนิเทศ
- 4.5 การประเมินผลการนิเทศ

5. จัดให้มีเครื่องมือ วัสดุ เอกสาร ที่จำเป็นสำหรับกรนิเทศ ให้พร้อมที่ จะใช้อย่างเพียงพอ

6. ดำเนินการนิเทศตามแผนและโครงการที่กำหนดโดยจัดทำปฏิทิน ปฏิบัติงานให้ชัดเจน

7. เลือกใช้กิจกรรมการนิเทศที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ของการนิเทศ

8. จัดให้มีการประเมินผลการนิเทศภายใน เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ของครูและพัฒนาการเรียนการสอน

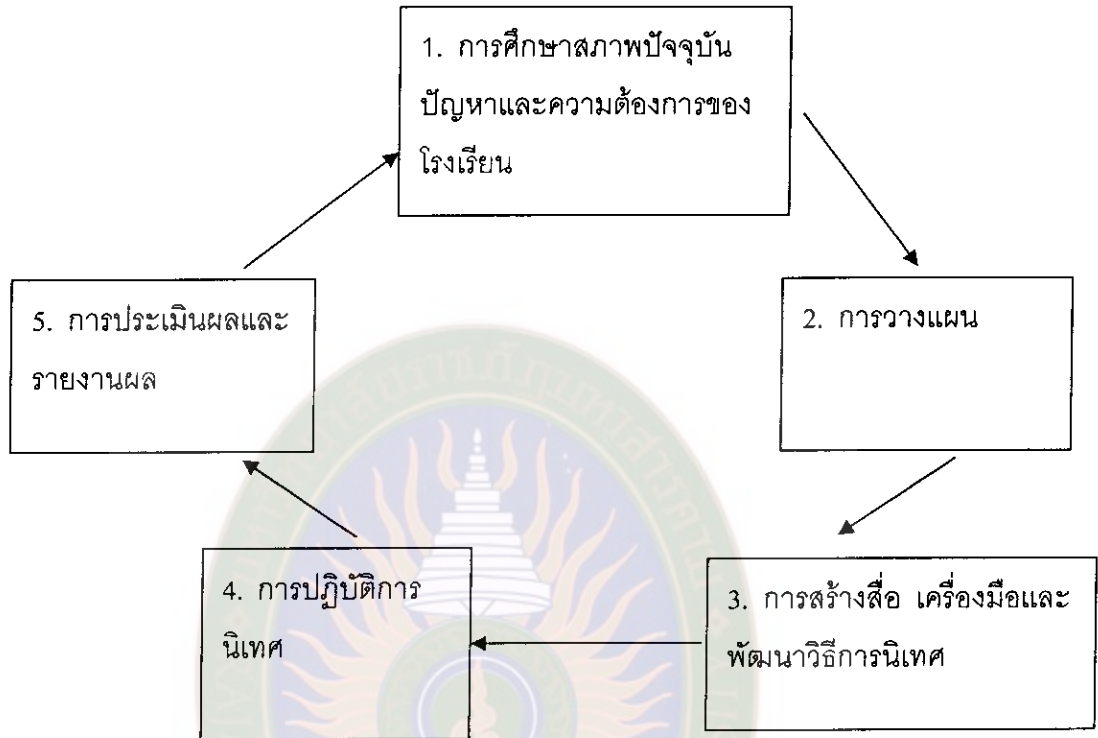
9. จัดทำแฟ้มข้อมูลเพื่อรวบรวมผลการนิเทศ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ การนิเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 ข : 138 – 139) ได้กล่าวถึง กระบวนการนิเทศและบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับกรนิเทศว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การจัดลำดับขั้นตอนการดำเนินการนิเทศ การศึกษาโดยผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียน เป็นผู้ดำเนินการร่วมกันเป็น กระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ
2. การวางแผน กำหนดทางเลือกการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพ ปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียน
3. การสร้างสื่อและเครื่องมือตลอดจนพัฒนาวิธีการต่าง ๆ ที่จะใช้ในการ นิเทศ
4. การปฏิบัติกรนิเทศการศึกษา ได้แก่ การลงมือปฏิบัติตามแผนโดยใช้ เครื่องมือและวิธีการที่กำหนดและพัฒนาขึ้น

5. การประเมินผลและรายงานผล คือ การประเมินผลการปฏิบัติงานตาม

แผน

แผนภูมิที่ 2 กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541 ข :139)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการนิเทศ ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายการนิเทศให้เกิดผลการปฏิบัติ

1.1 ส่งเสริมการปฏิบัติงานและความร่วมมือในการทำงานของครู

เป็นคณะ

1.2 ส่งเสริมให้ครูรักงานวิชาการทำงานวิชาการสม่ำเสมอเคารพ

หลักการและเหตุผลการปรับปรุงคุณภาพของงาน

2. กำหนดวิธีการหาข้อมูลศึกษาปัญหาและข้อบกพร่องงานวิชาการงาน

ของโรงเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น

2.1 เยี่ยมชั้นเรียนและสังเกตการสอน

- งาน
- 2.2 ปรีกษาหาหรือกับครูเป็นรายบุคคลและคณะ
 - 2.3 จัดประเมินผลงานวิชาการของโรงเรียน
 - 2.4 ศึกษาความเคลื่อนไหวทางการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงงาน
 - 2.5 รับฟังข้อพิจารณา ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นจากบุคคลภายนอกโรงเรียน เช่น ศึกษานิเทศก์ กรรมการโรงเรียน ผู้นำชุมชน
3. กำหนดกิจกรรมการนิเทศภายในตามความต้องการ และความจำเป็นตามสภาพโรงเรียน เช่น
- 3.1 ประมุขนิเทศครูบรรจุใหม่ ให้เข้าใจวิธีการทำงาน
 - 3.2 จัดให้มีการสาธิตการสอน
 - 3.3 จัดประชุมครูเกี่ยวกับงานวิชาการในระดับกลุ่มประสบการณ์
 - 3.4 จัดอบรมครูเพื่อเพิ่มประสบการณ์
 - 3.5 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เช่น การจัดทำอุปกรณ์การสอน
 - 3.6 จัดบริการเอกสารทางวิชาการแก่ครู เช่น หลักสูตร คู่มือครู หนังสือประกอบการค้นคว้า
 - 3.7 จัดให้มีการไปศึกษาดูงานการสอนของโรงเรียนอื่นเพื่อสร้างแนวคิดปรับปรุงงาน
 - 3.8 ให้ครูได้มีวัสดุและสื่อในการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ
 - 3.9 จัดให้มีการประเมินตนเอง
 - 3.10 ร่วมวางแผนกับการศึกษานิเทศก์ในการปรับปรุงงานของโรงเรียน
4. มาตรฐานโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องนิเทศติดตาม
- 4.1 มาตรฐานคุณภาพนักเรียน
 - 4.1.1 ความรู้พื้นฐาน
 - 4.1.2 ความสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - 4.1.3 มีทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต
 - 4.1.4 มีนิสัยและสมรรถภาพทางกายตามมาตรฐาน
 - 4.1.5 มีคุณธรรมและจริยธรรม

4.1.6 ศูนย์วิทยภาพทางศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4.2 มาตรฐานการเรียนการสอน 3 ข้อ

4.2.1 ครูวางแผนการสอน

4.2.2 สื่อเหมาะสม

4.2.3 วัดผลประเมินผลตรงตามสภาพที่เป็นจริง

4.3 มาตรฐานการบริหารโรงเรียน 6 ข้อ

4.3.1 พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

และท้องถิ่น

4.3.2 จัดบริการนักเรียนตามสภาพพื้นฐานอย่างทั่วถึงและ

เหมาะสม

4.3.3 ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร

4.3.4 บำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้มีสภาพเป็นปัจจุบัน

4.3.5 ประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายในการพัฒนาโรงเรียนให้ได้

มาตรฐาน

4.3.6 กระบวนการพัฒนางานในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน

ให้ได้มาตรฐาน

ระบบติดตาม (Monitoring) เป็นการประเมินการดำเนินงานเพื่อสร้างหรือปรับปรุงการดำเนินงานที่ดำเนินอยู่ให้ดียิ่งขึ้น เหมาะสมยิ่งขึ้น หรือมีประสิทธิภาพสูงขึ้น จะกระทำควบคู่ไปกับการควบคุมและกำกับการปฏิบัติงาน (Control)

2.5 งานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

หลักการและแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541. ค : 2 – 3)

งานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ โดยกำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาโดยหน่วยงานต้นสังกัดและ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา และเปิดเผยต่อสาธารณชน และเพื่อรับรองการประเมินคุณภาพภายนอก ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา

ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาประกอบด้วย

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษา
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

1. ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา ได้มีนักวิชาการหลาย ท่านได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา (Quality assurance) ไว้ดังนี้ การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษา เช่น ชุมชน ผู้ปกครอง การจัดการ ศึกษาต้องถือว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา การ ประกันคุณภาพการศึกษา มีองค์ประกอบซึ่งเป็นระบบอยู่ 3 ระบบคือ การควบคุมคุณภาพ การศึกษา การตรวจสอบและการแทรกแซงคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพ การศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 ค : 2 – 3) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการสร้างความไว้วางใจความมั่นใจให้กับผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาตามพันธกิจที่ตั้งไว้ร่วมกันนั้น จะส่งผลผลิต ของการศึกษา ที่มีคุณภาพอันพึงประสงค์ตามความคาดหวังของผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม สุกัญญา ภูมिवิโคก (2543 : 12) ให้ความหมายว่า การประกันคุณภาพ คือ การดำเนินการของสถานศึกษาที่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ เพื่อสร้างความ มั่นใจต่อผู้ปกครองชุมชน และสังคม

อุทุมพร จามรมาน (2544 : 1) ให้ความหมายว่า การประกันคุณภาพ การศึกษาคือ การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเป็นการให้หลักฐาน ข้อมูล แก่ ประชาชนว่าบุคคลในโรงเรียนทำงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้เพื่อให้ผู้ปกครอง นักเรียน

และสาธารณชนมั่นใจว่านักเรียนน่าจะมีคุณภาพตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษา

วิโรจน์ ค้อไผ่ (2545 : 16) ให้ความหมายว่า การประกันคุณภาพการศึกษาคือ แนวทางการปฏิบัติที่ต้องดำเนินการเพื่อประกันว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นไปตามพันธกิจที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ และได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตามความคาดหวัง

กล่าวโดยสรุป การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งในกระบวนการบริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การควบคุม การตรวจสอบ และการประเมิน เพื่อสร้างคุณภาพการศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษาและสร้างความมั่นใจให้กับบุคคลที่มีส่วนได้เสียต่อการจัดการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวว่า ซึ่งกระบวนการดำเนินการ การประกันคุณภาพศึกษากำหนดไว้ 3 ประการคือ

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติที่นำการศึกษาเข้าสู่คุณภาพ ประกอบด้วย การกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต ปัจจุบัน และกระบวนการการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน หมายถึง การพัฒนาปัจจัยทางการศึกษา ได้แก่ การพัฒนาครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษาทางการศึกษา และการสนับสนุนปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2. การตรวจสอบและการแทรกแซงคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย

2.1 การประเมินความก้าวหน้าของโรงเรียนและการจัดทำรายงานของโรงเรียนต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นการติดตามและตรวจสอบของโรงเรียนการติดตามและตรวจสอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาตรฐานการปรับปรุงคุณภาพโรงเรียนที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. การประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด ประกอบด้วย การทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนการประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนการประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมหรือการประเมินคุณภาพการศึกษา

2. การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

หลักการประกันคุณภาพของสถานศึกษา (สมศักดิ์ สิ้นธุ์ระเวชญ์. 2542 : 153)

ปัจจุบันมีกระแสเรียกร้องที่รุนแรงต้องการให้มีการศึกษาที่มีคุณภาพ ต้องการให้มีการตรวจสอบมากขึ้น ผู้ปกครองต้องการรู้ว่าบุตรหลานของตน เมื่ออยู่ในสถานศึกษาทำอะไรได้ดีเพียงใด และชุมชนต้องการที่จะมั่นใจว่าสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่ได้ตามมาตรฐาน

สถานศึกษาที่มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษานั้นจะต้องเป็นสถานศึกษาที่มุ่งมั่นจะสร้างระบบคุณภาพให้นักเรียน (ผลผลิต) มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน (ลูกค้า)

สถานศึกษาที่ไม่มีเด็กเข้าเรียน สถานศึกษามีเสียงกล่าวขานว่าผู้บริหารสถานศึกษาไม่อยู่สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเมตติกา ทูจริต ปล่อยปละละเลย ขาดภาวะผู้นำ ผู้สอนทิ้งห้องเรียน ไม่เอาใจใส่ผู้เรียน ใช้อารมณ์ ใช้คำพูดทำลายผู้เรียน ฯลฯ คำกล่าวขานเหล่านี้ล้วนแต่ทำให้ขาดความมั่นใจในสถานศึกษา

สถานศึกษาที่มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการรับประกันการบริหารคุณภาพขององค์กร เป็นการสร้างความมั่นใจว่า ผลผลิต เมื่อออกมาจากกระบวนการแล้วจะมีคุณภาพที่ดีตรงตามความต้องการของลูกค้า

ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพของการจัดการศึกษา สถานศึกษาจะต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน นั่นคือผลผลิตต้องตอบสนองต่อลูกค้าและเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด นอกจากนี้สถานศึกษาจะต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา (Authorities) กล่าวคือ มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและการนำไปปฏิบัติจนเกิดเป็นรูปธรรมคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญ คือ คุณภาพของผลผลิต แต่การที่จะได้มาซึ่งคุณภาพของผลผลิตที่ลูกค้าพอใจนั้น จะต้องมาจากคุณภาพของกระบวนการ (Process Quality) และคุณภาพของบุคลากร (Human Quality) กระบวนการที่มีคุณภาพและคนที่มีคุณภาพเท่านั้นจึงจะสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพได้ กระบวนการที่มีคุณภาพจะต้องเป็นกระบวนการที่ครบวงจรคุณภาพของคนที่ได้รับการฝึกอบรม เพื่อให้ทำงานอย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพรู้ถึงวิธีทำงานที่ถูกต้อง และต้องพัฒนา

คุณภาพของคนในลักษณะที่สร้างบรรยากาศของการรักการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในองค์กรซึ่งจะทำให้มีการปรับปรุงงาน และพัฒนาเทคโนโลยีได้ด้วยตนเองมีมูลค่าเพิ่มอยู่ในตัว

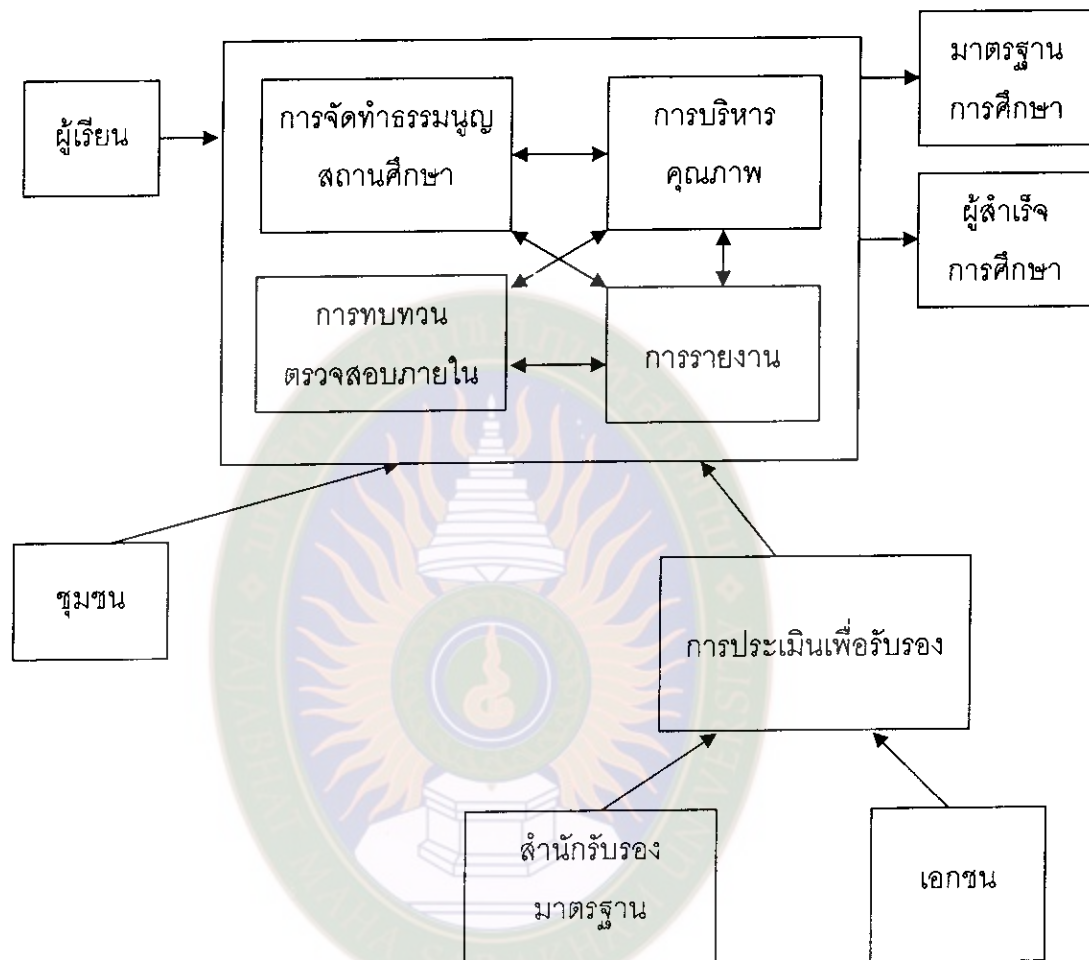
3. ระดับการประกันคุณภาพการศึกษา

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2542 : 154) ได้ให้แนวทางในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จำแนกได้ 2 ระดับ

1. ระดับ Accountability นั้นหมายถึง สถานศึกษามีระบบการบริหารที่มีคุณภาพ (Quality Management) ที่สร้างความมั่นใจให้กับผู้ปกครอง ชุมชน ซึ่งเป็นลูกค้าว่าผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ในระดับนี้ ผู้ปกครองและชุมชนจะเป็นผู้ยอมรับในคุณภาพการศึกษาของผู้จบการศึกษา โดยผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษา ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ร่วมรับผิดชอบและร่วมตัดสินใจ

2. ระดับ Accreditation นั้นหมายถึงสถานศึกษามีระบบการบริหารคุณภาพ (Quality Management) ที่สร้างความมั่นใจ ฟังพอใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ลูกค้า ว่าผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยมีองค์กรภายนอกเป็นผู้รับรองมาตรฐานการศึกษา

Accreditation Framework
กระบวนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

แผนภูมิที่ 3 กรอบการประกันคุณภาพการศึกษาแบบ Accreditation (สมศักดิ์
สินธุระเวชญ์. 2542 : 154 -155)

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในการปฏิบัติงาน
วิชาการ

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2542 : 155) ได้ให้แนวทางในการพัฒนาคุณภาพ
การศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาจะเป็นผู้ดำเนินการโดยประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา
และสถานศึกษาจะต้องดำเนินการตามภาระต่อไปนี้

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control)

2. การกำหนดมาตรฐาน

2.1 จัดทำมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น จากมาตรฐานชาติ โดยคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2 จัดทำข้อมูลพื้นฐานด้านปัจจัย กระบวนการและผลผลิตของสถานศึกษา

2.3 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา

2.4 พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และพัฒนากระตุ้นจูงใจให้ผู้ร่วมงานรู้จักและรักการเรียนรู้อยู่เสมอ เน้นบุคคลในองค์กรมีความคิดริเริ่ม เพื่อสร้างสรรค์ปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้น

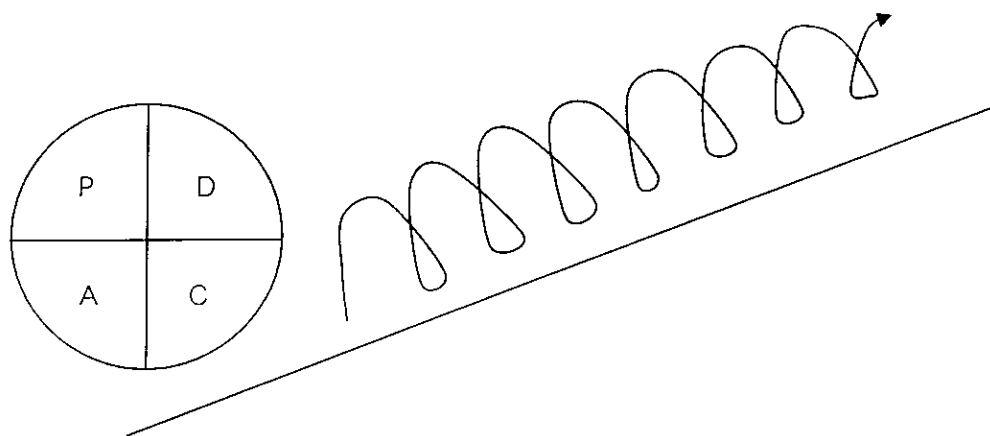
2.5 มีการสร้างจิตสำนึกของผู้ร่วมงานให้เห็นว่าการปรับปรุงคุณภาพจะต้องปรับปรุงอยู่ตลอดเวลาและเป็นหน้าที่ของทุกคน

2.6 เป็นชมรมสภาวิชาชีพครูหรือสมาชิกชมรมทางวิชาการของเขตพื้นที่การศึกษาและเป็นเครือข่ายศูนย์วิทยบริการ

2.7 จัดทำธรรมนูญสถานศึกษา

2.8 พัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนดำเนินการบริหารคุณภาพ (Quality Management) โดยมุ่งเน้นผลผลิต (นักเรียน) ที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า ดังนี้

2.8.1 ควบคุมคุณภาพ และประเมินตนเองในทุก ๆ ปี กิจกรรมของกระบวนการบริหาร และกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วงจรควบคุมคุณภาพ (Quality Control Circle) PDCA ของเดมมิ่ง

แผนภูมิที่ 4 วงจรควบคุมคุณภาพ PDCA (สมศักดิ์ ลินธุระเวชญ์. 2542 : 187)

แนวคิดของวัฏจักร PDCA นี้ ดร. วอลท์เตอร์ ชิวฮาร์ท เป็นผู้พัฒนาขึ้นเป็นคนแรกในปี ค.ศ.1939 และ ดร.เอ็ดวาร์ด เดมมิง เป็นผู้นำมาเผยแพร่ในประเทศไทยเมื่อปี ค.ศ.1950 จนเป็นที่รู้จักกันดีจนแพร่หลายในชื่อ วัฏจักรเดมมิง หรือวงจรควบคุมคุณภาพ ศ.ดร.ฮิโตชิ คูเม กล่าวไว้ว่า จุดมุ่งหมายที่แท้ของ PDCA ซึ่งเป็นกิจกรรมพื้นฐานในการควบคุมคุณภาพ นั้นมิใช่เพียงแต่การปรับแก้ผลลัพธ์ที่เบี่ยงเบนออกไปจากเกณฑ์มาตรฐานให้กลับมาอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องการเท่านั้นแต่เพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงในแต่ละรอบของ PDCA อย่างต่อเนื่องอย่างเป็นระบบและอย่างมีการวางแผน PDCA ที่ม้วนได้สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ

วงจรควบคุมคุณภาพ PDCA มีภารกิจหลัก 4 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 การวางแผน

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติตามแผน

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบผลการปฏิบัติ

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (PLAN) การวางแผนงานจะช่วยพัฒนาความคิดต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงขึ้นมาในรายละเอียดให้พร้อมในการเริ่มต้นลงมือปฏิบัติ (DO)

ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติ (DO) ประกอบด้วยการทำงาน 3 ระยะ

1. การวางแผนกำหนดการการแยกแยะกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องการกระทำ กำหนดเวลาที่คาดว่าจะต้องใช้ในกิจกรรมแต่ละอย่างการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ

2. การจัดการแบบเมทริกซ์การจัดการแบบนี้สามารถช่วยดึงเอาผู้เชี่ยวชาญหลายแขนงจากแหล่งต่าง ๆ มาได้และเป็นวิธีช่วยประสานงานระหว่างฝ่าย

3. การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงานให้ร่วมงานเข้าใจถึงงานทั้งหมดและทราบเหตุผลที่ต้องการกระทำให้ผู้ร่วมงานพร้อมในการใช้ดุลยพินิจที่เหมาะสมพัฒนาจิตใจให้รักการร่วมมือ

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (CHECK) การตรวจสอบทำให้รับรู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่ เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน ซึ่งมีกระบวนการดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ
2. รวบรวมข้อมูล
3. พิจารณากระบวนการทำงานเป็นตอน ๆ เพื่อแสดงจำนวน และคุณภาพของผลงานที่ได้รับในแต่ละขั้นตอน เปรียบเทียบกับที่ได้วางแผนไว้
4. การรายงาน จะเสนอผลการประเมินรวมทั้งมาตรการป้องกันความผิดพลาดหรือความล้มเหลวรายงานเป็นทางการอย่างสมบูรณ์รายงานแบบย่ออย่างไม่เป็นทางการ

ขั้นตอนที่ 4 การแก้ไขปัญหา (ACTION) ผลการตรวจสอบหากพบว่าเกิดข้อบกพร่องขึ้น ทำให้งานที่ได้ไม่ตรงตามเป้าหมายหรือผลงานไม่ได้มาตรฐานให้ปฏิบัติการแก้ไขปรับปรุง ตามลักษณะปัญหาที่เกิดขึ้นหรือพบ ถ้าเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ ถ้าพบความผิดปกติใด ๆ ให้สอบสวนค้นคว้าหาสาเหตุและทำการป้องกันเพื่อมิให้ความผิดปกตินั้น เกิดขึ้นซ้ำอีกในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้ผลงานได้มาตรฐานอาจใช้มาตรการดังนี้

1. การย้ายนโยบาย
2. การปรับปรุงระบบหรือวิธีทำงาน
3. การประชุมเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการระดับโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตลอดจนงานวิจัยงานวิชาการในระดับต่าง ๆ

ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามีความประโยชน์ในการนำมาศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้ศึกษาแล้วปรากฏว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

สุเทพ บุญศรี (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ประเภทสามัญ ในเขตการศึกษา 3 โดยมุ่งศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จากกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญ จำนวน 496 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ประเภทสามัญทั้งโดยส่วนรวมและรายองค์ประกอบ อยู่ในระดับปานกลาง
2. ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์และวุฒิการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมไม่แตกต่างกัน
3. ครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งต่างกัน มีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านหลักสูตร ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการวัดผลประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
4. ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ขนาดต่างกัน มีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยส่วนรวมการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วุฒิไกร ศิริแสง (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยโสธร มีปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการ รวมทุกด้านและในแต่ละด้านอยู่ระดับปานกลาง ผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษา มีปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการรวมทุกด้านและในแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ศักดิ์พงษ์ หอมหวาน (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านหนองสนมดอนตัว ผลการวิจัยพบว่า

1. งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตร ไปใช้ พบว่า ได้ปฏิบัติในการวางแผนเพื่อนำหลักสูตรไปใช้โดยมีคณะทำงานศึกษาหลักสูตรการนำหลักสูตรไปใช้ คณะครูได้ร่วมกันวางแผนทางปฏิบัติโดยจัดสัมมนาทุกเดือน ส่วนการประเมินผลการใช้หลักสูตร ได้

ปฏิบัติตามคู่มือประเมินการใช้หลักสูตรด้วยตนเองของโรงเรียน ปัญหาสำคัญที่ได้พบคือ การเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครูค่อนข้างช้า และ เกิดข้อผิดพลาดบ่อยครั้งในการนำไปใช้ ซึ่ง ได้แก้ไขโดยใช้การนิเทศภายในและให้โอกาสครูทุกคนได้พัฒนาด้วยตนเอง

2. งานด้านการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการมอบหมายงานในหน้าที่ การจัดครูเข้าชั้นเรียน การนิเทศภายใน โดยคณะครูได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ และมีการสัมมนาวิชาการในโรงเรียนทุกเดือน ปัญหาสำคัญที่ได้พบคือนั่งเรียนแบบเรียนไม่เพียงพอ ครูบางส่วนสอนได้ไม่เป็นเวลา ครูขาดความรู้พื้นฐาน บางกลุ่มขาดประสบการณ์ในการปรับปรุงเนื้อหาในหลักสูตรไปเป็นกิจกรรม ซึ่งได้แก้ปัญหาโดยใช้แบบเรียนสำเร็จรูป และจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน

3. งานวัดผลและการประเมินผล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการศึกษาคู่มือการวัดผลและการประเมินผล และมีการประชุมชี้แจงคณะครูทุกภาคเรียน เน้นการสอนซ่อมเสริมคณะครูได้ศึกษาหาคู่มือการวัดผลและประเมินผลจัดทำเอกสารในการประเมินผล สร้างเครื่องมือการวัดผล ประเมินผลด้วยตนเองทุกครั้ง สอนซ่อมเสริม และพัฒนาทักษะและเทคนิควิธีการด้านวัดผลอยู่เสมอ ปัญหาที่พบคือ การสร้างเครื่องมือการวัดผลและการประเมินผลที่มีคุณภาพ ซึ่งแก้ปัญหาโดยให้ครูเข้าฝึกอบรม เชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดหาเครื่องมือในการวัดผลและการประเมินผลให้ครูได้ศึกษา

สิริฤทธิ์ หลาบสีดา (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาศึกษาจังหวัดมหาสารคามพบว่า

1. ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษามหาสารคาม โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านเช่นเดียวกัน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ ด้านการสร้างสื่อและเครื่องมือ ด้านการประเมินผลและรายงานผล ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ด้านปฏิบัติการนิเทศภายในและด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือกตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามขนาดภายในโรงเรียนพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ขนาดกลาง ขนาดเล็ก ต่างมีปัญหาการนิเทศภายในโดยส่วนรวม และเป็นรายด้านทุกด้านในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยดังนี้คือ การสร้างสื่อและเครื่องมือ ด้านการประเมินรายงานผล ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา

และความต้องการ ด้านการปฏิบัติการนิเทศภายใน และด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือก

2. การเปรียบเทียบระดับปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ตามตัวแปรขนาดโรงเรียน พบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีระดับปัญหาการนิเทศภายในโดยส่วนรวมและในแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคามยังมีปัญหาโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านสร้างสื่อและเครื่องมือและด้านการประเมินผลและรายงาน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาให้การสนับสนุนโดยการจัดสรรงบประมาณและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในการผลิตสื่อและเครื่องมือ รวมทั้งการจัดระบบการประเมินผลในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บัณฑิต พลวิบูลย์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตามทัศนะของครูในโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ปีการศึกษา 2538 ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตามทัศนะของครูในโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและโรงเรียนที่นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ โดยส่วนรวมมีการดำเนินการนิเทศอยู่ในระดับปานกลางเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่ามีการดำเนินการนิเทศภายในอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านเช่นเดียวกัน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ คือ ด้านการศึกษานอกสถานที่ ด้านการปฐมนิเทศ ด้านการประชุมปฏิบัติการ ด้านการอบรมสัมมนา และด้านการสังเกตการสอน

2. การเปรียบเทียบในระดับการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ตามทัศนะของครูในโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ โดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีการดำเนินการนิเทศภายในสูงกว่าโรงเรียนที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่าโรงเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีการดำเนินการนิเทศภายในสูงกว่าโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

วนิดา การขยัน (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษา และสังกัดจังหวัดพังงาผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการปฏิบัติวิชาการโดยภาพรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลางผู้บริหารสถานศึกษาที่มีใบอนุญาตและประสบการณ์การดำรงตำแหน่งต่างกัน มีปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการโดยภาพรวมแตกต่างกัน และขนาดโรงเรียนแตกต่างกัน มีปัญหาปฏิบัติงานทางวิชาการโดยภาพรวมและองค์ประกอบแตกต่างกัน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

คลินตัน (Clinton. 1966 : 1683) ได้ศึกษาปัญหาครูใหม่ที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเท็กซัส พบว่า ครูใหม่ส่วนมากมีปัญหาทางด้านขาดการฝึกฝน การใช้อุปกรณ์การสอนจากสถาบันการฝึกหัดครู ขาดการช่วยเหลือและขาดแคลนแหล่งทรัพยากรทางวิชาการมีปัญหาด้านการวางแผนการเรียนการสอน ขาดแรงจูงใจในการปรับปรุงวิชาการเลือกวิธีสอน

สมิท (Smith. 1971 : 23773-A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของตัวแทนประชาชนในการวางแผนและพัฒนาการศึกษา พบว่า

1. คณะกรรมการการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและประชาชนมีความต้องการที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวเรื่องต่าง ๆ อันจะทำให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา
2. คณะกรรมการจากประชาชนไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนดำเนินการฝ่ายเดียว โดยที่คณะกรรมการโรงเรียนไม่ได้มีส่วนรู้เห็นหรือรับรู้ด้วย
3. คณะกรรมการโรงเรียนและผู้บริหารสถานศึกษาเห็นพ้องต้องกันว่าโรงเรียนจะเจริญก้าวหน้ากว่าเดิมมาก หากได้มีคณะกรรมการดังกล่าวเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

แมคคาร์ธี (McCarthy. 1971 : 705 -A) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ บทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา ในรัฐนิวเจอร์ซีย์ จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าหมวดวิชาและครู ผลการวิจัยพบว่า

กลุ่มครูมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการเกี่ยวกับบทบาทในการปฏิบัติงานด้านวิชาการ เรื่องสังเกต

การสอน การวัดผลและประเมินผล การจัดตั้งคณะกรรมการการบริหารฝ่ายวิชาการ และ ความรับผิดชอบของคณะกรรมการ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความเห็นตรงกันว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาท มีความรับผิดชอบ และเอาใจใส่ในการบริหารงานวิชาการ ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

โลโมเทย์ (Lomotey. 1986) ได้ทำการศึกษาเรื่องผู้บริหารสถานศึกษาผิวดำ ในโรงเรียนประถมศึกษาศึกษาของคนผิวดำ ในรัฐแคโรไลนาตะวันออก ภาวะผู้นำในโรงเรียนและความสำเร็จ ของโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาในแนวทางต่าง ๆ ที่แสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษาผิวดำ ในองค์ประกอบของความสำเร็สูงในทางวิชาการอย่างมีนัยสำคัญโดยมุ่งศึกษา สัมภาษณ์ สอบถาม ในส่วนที่เป็นอิทธิพลของผู้บริหารสถานศึกษาคนผิวดำจากการดำเนินการ ผลออกมาจากสามในสี่ของทั้งหมดพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาผิวดำมีคุณภาพทั่วไป และ ด้านอื่น ๆ จะมีดังนี้ความสำนึกในหน้าที่ ภาวะรับผิดชอบ และสิ่งซึ่งในการศึกษาของ นักเรียนที่ศทางแห่งความเข้าใจที่เข้มแข็งในตัวนักเรียน และชุมชนที่ทำงานอยู่ความมั่นใจ หรือเชื่อถืออย่างจริงจังในความสามารของนักเรียนผิวดำทั้งหมดในการเรียนการสอน

แมทท็อกซ์ (Mattox. 1987 : 6061-A) ศึกษาถึงความต้องการในการปฏิบัติงาน ของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษาในรัฐอิลลินอยส์ พบว่า

ความต้องการที่อยู่ในระดับมาก คือ ความต้องการที่จะมีความสามารถในการ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศและการประเมินผลตลอดจนความต้องการการปรับปรุงการ จัดการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตร

ลอเรนซ์ (Lawrence Steven W. 1996 : 534-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Effects of implementing Systemic Change on Principal's Role, Responsibilities, and Relationships (Education Reform) ผู้วิจัยต้องการศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการ เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบต่อบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและความสัมพันธ์ ของอาจารย์ ใหญ่รวมทั้งโครงสร้างอำนาจภายในโรงเรียนโดยการเน้นการศึกษา 2 ประการ คือ

1. การติดต่อประสานงานการร่วมมือกับการตัดสินใจของครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ภายในโรงเรียนและประชาชน
2. การยอมรับในบทบาทหน้าที่ของครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ในการก่อให้เกิด การประสานงาน การร่วมมือของบุคลากรและความสำเร็จของนักเรียน

ผลของการวิจัยผู้วิจัยพบว่า โรงเรียนและชุมชนต้องการให้ครูใหญ่อาจารย์ใหญ่ ใช้หน้าที่บทบาทหน้าที่การบริหารอย่างเต็มที่ในเรื่องการจัดการด้านวิชาการด้านงบประมาณ

ผลของการวิจัยผู้วิจัยพบว่า โรงเรียนและชุมชนต้องการให้ครูใหญ่อาจารย์ใหญ่ ใช้น้ำที่บทบาทหน้าที่การบริหารอย่างเต็มที่ในเรื่องการจัดการด้านวิชาการด้านงบประมาณ และการประเมินองค์กร นอกจากนี้ยังต้องการให้ใช้น้ำบทบาทในด้านการเป็นผู้นำ ผู้จัดหา ผู้ประนีประนอม ทั้งนี้เพื่อการบริหารงานของโรงเรียนวันต่อวันและกระตุ้นกระบวนการเปลี่ยนแปลง สำหรับในเรื่องบทบาทหน้าที่ดังกล่าวนั้นก็ควรที่จะได้รับความร่วมมือจากทุกคน ในด้านการประเมินประสิทธิภาพการทำงานของครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ น่าจะได้รับการ ประเมินในส่วนที่เป็นภาพลักษณ์ทางวัฒนธรรมโรงเรียน กล่าวคือ โดยการประเมินตนเอง ด้วยตนเองมีกลไกการให้รางวัลอยู่ในตัวมากกว่าจะใช้คะแนนการเรียนหรือทักษะความสามารถ ที่ตลาดต้องการในตัวเด็กจากสังคมทั้งนี้ควรจะมีการติดต่อประสานความร่วมมือจากชุมชน ด้วยจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้เข้าใจว่างาน วิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด ต่อการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่มีวิสัยทัศน์ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งและโรงเรียนขนาดต่างกันจะมีระดับปัญหา แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสภาพความสำเร็จในการดำเนินงานวิชาการ และคุณภาพ ในการจัดการศึกษา ย่อมแตกต่างกันด้วย นอกจากนี้ยังพบว่ามีปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการ รวมทุกด้านและในแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยเพื่อศึกษาการดำเนินงานวิชาการ ตลอดจนปัญหา และวิธีแก้ปัญหของโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1 – 3 ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2 เพื่อเป็นข้อสารสนเทศแก่หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษานำไป เป็นแนวทางปรับปรุงการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียนที่เปิดสอนในช่วงชั้นที่ 1 – 3 ให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ให้มีคุณภาพที่ได้มาตรฐานทัดเทียมกันเพื่อสนองต่อนโยบายการประกัน คุณภาพการควบคุมคุณภาพการศึกษาและการปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการต่อไป